

॥ तैत्तिरीय संहिता ॥

॥ तृतीयः प्रश्नः ॥

॥ तैत्तिरीयसंहितायां द्वितीयकाण्डे तृतीयः प्रश्नः ॥

आदित्येभ्यो भुवद्वच्चश्चरुं निर्वपेद्भूतिकाम आदित्या
वा एतम्भूत्यै प्रति नुदन्ते योऽलम्भूत्यै सन्भूतिं न
प्राप्नोत्यादित्यानेव भुवद्वतः स्वेन भागधेयेनोप धावति
त एवैनम्भूतिं गमयन्ति भवत्येवादित्येभ्यो धारयद्वच्चश्चरुं
निर्वपेदपरुद्धो वाऽपरुध्यमानो वाऽऽदित्या वा अपरोद्धारं
आदित्या अवगमयितारं आदित्यानेव धारयद्वतः (१)

स्वेन भागधेयेनोप धावति त एवैनं विशि दाध्रत्यनपरुध्यो
भवत्यदितेऽनु मन्यस्वेत्यपरुध्यमानोऽस्य पदमा ददीतेयं
वा अदितिरियमेवास्मै राज्यमनु मन्यते सत्याशीरित्याह
सत्यामेवाशिषं कुरुत इह मन इत्याह प्रजा एवास्मै
समनसः करोत्युप प्रेतं मरुतः (२)

सुदानव एना विशपतिनाभ्यमुं राजानमित्याह मारुती
वै विद्धोष्ठो विशपतिर्विशैवनं राष्ट्रेण समर्धयति यः

परस्ता॑द्वा॒म्यवा॒दी स्या॒त्तस्य॑ गृ॒हाद्वी॒हीना ह॑रेच्छु॒क्लाः॑श्च
कृ॒ष्णाः॑श्च वि चि॑नुया॒द्ये शु॒क्लाः स्यु॒स्तमा॑दि॒त्यं च॒रुं
निर्व॑पेदादि॒त्या वै दे॒वता॑या वि॒द्विश॑मे॒वाव॑ गच्छति (३)

अव॑गतास्य॒ विडन॑वगतः॒ राष्ट्र॑मित्या॒हुर्ये कृ॒ष्णाः स्यु॒स्तं
वा॒रुणं॑ च॒रुं निर्व॑पेद्वा॒रुणं॑ वै रा॒ष्ट्रमु॒भे ए॒व वि॒शं च रा॒ष्ट्रं
चा॒व गच्छ॑ति यदि॒ नाव॑गच्छे॒दिम॒हमा॑दि॒त्येभ्यो॑ भा॒गं
निर्व॑पा॒म्यामु॒ष्माद॑मु॒ष्यै वि॒शोऽव॑गन्तो॒रिति॑ निर्व॑पेदादि॒त्या
ए॒वैन॑म्भा॒गधे॑य॒म्प्रेप्स॑न्तो॒ विश॑म॒व (३)

ग॒म॒य॒न्ति॒ यदि॒ नाव॑गच्छे॒दाश्व॑त्थान्म॒यूखा॑न्थ्स॒प्त
म॑ध्यमे॒षाया॒मुप॑ ह॒न्यादि॑द॒म॒हमा॑दि॒त्यान्ब॑ध्ना॒म्यामु॒ष्माद॑मु॒ष्यै
वि॒शोऽव॑गन्तो॒रित्या॑दि॒त्या ए॒वैन॑म्ब॒द्धवी॑रा॒ विश॑म॒व गम॑यन्ति॒
यदि॒ नाव॑गच्छे॒देत॑मे॒वादित्यं॑ च॒रुं निर्व॑पेदि॒ध्मेऽपि॑ म॒यूखा॑न्थ्सं
न॑ह्ये॒दन॑प॒रुध्य॑मे॒वाव॑ गच्छ॒त्याश्व॑त्था भवन्ति म॒रुता॑ वा
ए॒तदो॒जो यद॑श्व॒त्थ ओज॑सै॒व वि॒शम॑व॒ गच्छ॑ति स॒प्त भ॑वन्ति
स॒प्तग॑णा॒ वै म॒रुतो॑ ग॒णश॑ ए॒व वि॒शम॑व॒ गच्छ॑ति (५)

धा॒रय॑द्वतो म॒रुतो॑ गच्छति॒ विश॑मवै॒तद॑ष्टाद॒श च॥ [१]

दे॒वा वै मृ॒त्योर्बि॑भयु॒स्ते प्र॒जाप॑ति॒मुपा॑धा॒वन्ते॑भ्य॒

ए॒ता॒म्प्रा॒जाप॒त्या॑ ५ श॒तकृ॑ष्णलां॒ निर॑व॒प॒त्तयै॑वैष्ण॒मृत॑म॒दधा॑द्यो
 मृ॒त्योर्बि॑भी॒यात्तस्मा॑ ए॒ता॒म्प्रा॒जाप॒त्या॑ ५ श॒तकृ॑ष्णलां॒
 निर्व॑पेत्प्र॒जाप॑तिमे॒व स्वेन॑ भा॒ग॒धेये॒नोप॑ धावति॒ स
 ए॒वास्मि॒न्नायु॑र्दधाति॒ सर्व॑मायु॑रेति॒ श॒तकृ॑ष्णला भवति
 श॒तायुः॑ पु॒रुषः॑ श॒तेन्द्रि॑य॒ आयु॑ष्ये॒वेन्द्रि॑ये (६)

प्रति॑ तिष्ठति घृ॒ते भ॑व॒त्यायु॑र्वै घृ॒तम॑मृ॒तः ५ हि॒र॒ण्य॒मायु॑श्चै॒वास्मा॑
 अ॒मृतं॑ च स॒मीची॑ दधाति च॒त्वारि॑च॒त्वारि॑ कृ॒ष्णला॒न्यव॑
 द्यति॒ चतु॑र॒व॒त्तस्या॑स्या॒ एक॑धा ब्र॒ह्मण॒ उप॑ ह॒रत्ये॑क॒धैव॑
 यज॑मान॒ आयु॑र्दधात्य॒सावा॑दि॒त्यो न व्य॑रोच॒त तस्मै॑ दे॒वाः
 प्राय॑श्चित्ति॒मैच्छ॑न्तस्मा॒ एत॑ ५ सौ॒र्यं च॒रुं नि॑र॒व॒प॒न्तेनै॒वास्मि॑न् (७)

रुच॑म॒दधु॑र्यो ब्र॒ह्मव॑र्च॒सका॑मः स्यात्तस्मा॑ ए॒त ५ सौ॒र्यं
 च॒रुं निर्व॑पे॒दमु॑मे॒वादित्य॑ ५ स्वेन॑ भा॒ग॒धेये॒नोप॑ धावति॒ स
 ए॒वास्मि॑न्ब्र॒ह्मव॑र्च॒सं द॑धाति ब्र॒ह्मव॑र्च॒स्यैव॑ भ॑वत्यु॒भय॑तो
 रु॒क्मौ भ॑वत उ॒भय॑त ए॒वास्मि॑न्नुचं दधाति प्र॒याजे॑प्र॒याजे॑
 कृ॒ष्णलं॑ जुहोति दि॒ग्भ्य ए॒वास्मै॑ ब्र॒ह्मव॑र्च॒सम॑व रु॒द्ध
 आग्ने॑यम॒ष्टाक॑पालं॒ निर्व॑पे॒त्सावि॑त्रं द्वा॒द॒शक॑पाल॒म्भूम्यै॑ (८)

च॒रुं यः॑ का॒मये॑त॒ हि॒र॒ण्यं वि॑न्दे॒य हि॒र॒ण्य॒म्मोप॑

नमेदिति यदाग्नेयो भवत्याग्नेयं वै हिरण्यं यस्यैव हिरण्यं
तेनैवैनद्विन्दते सावित्रो भवति सवितृप्रसूत एवैनद्विन्दते
भूम्यै चरुर्भवत्यस्यामेवैनद्विन्दत उपैन् ५ हिरण्यं नमति वि
वा एष इन्द्रियेण वीर्येणर्ध्यते यो हिरण्यं विन्दत एताम् (९)

एव निर्वपेद्विरण्यं वित्त्वा नेन्द्रियेण वीर्येण व्यृध्यत
एतामेव निर्वपेद्यस्य हिरण्यं नश्येद्यदाग्नेयो भवत्याग्नेयं वै
हिरण्यं यस्यैव हिरण्यं तेनैवैनद्विन्दति सावित्रो भवति
सवितृप्रसूत एवैनद्विन्दति भूम्यै चरुर्भवत्यस्यां वा एतन्नश्यति
यन्नश्यत्यस्यामेवैनद्विन्दीन्द्रः (१०)

त्वष्टुः सोममभीषहापिबथ्स विष्वङ्वाच्छुथ्स इन्द्रियेण
सोमपीथेन व्यार्ध्यत स यदूर्ध्वमुदवमीत्ते श्यामाका अभवन्थ्स
प्रजापतिमुपाधावत्तस्मा एत ५ सोमेन्द्र ५ श्यामाकं चरुं
निरवपत्तेनैवास्मिन्निन्द्रिय ५ सोमपीथमदधाद्वि वा एष
इन्द्रियेण सोमपीथेनर्ध्यते यः सोमं वर्मिति यः सोमवामी
स्यात्तस्मै (११)

एत ५ सोमेन्द्र ५ श्यामाकं चरुं निर्वपेथ्सोमं चैवेन्द्रं च
स्वेन भागधेयेनोप धावति तावेवास्मिन्निन्द्रिय ५ सोमपीथं

धत्तो नेन्द्रियेण सोमपीथेन व्यध्यते यत्सौम्यो भवति
 सोमपीथमेवाव रुन्दे यदैन्द्रो भवतीन्द्रियं वै सोमपीथ
 इन्द्रियमेव सोमपीथमव रुन्दे श्यामाको भवत्येष वाव स
 सोमः (१२)

साक्षादेव सोमपीथमव रुन्देऽग्नये दात्रे पुरोडाशमष्टाकपालं
 निर्वपेदिन्द्राय प्रदात्रे पुरोडाशमेकादशकपालम् पशुकामो-
 ऽग्निरेवास्मै पशून्प्रजनयति वृद्धानिन्द्रः प्र यच्छति दधि मधु
 घृतमापो धाना भवन्त्येतद्वै पशूनां रूपं रूपेणैव पशूनव
 रुन्दे पञ्चगृहीतम्भवति पाङ्गा हि पशवो बहुरूपम्भवति
 बहुरूपा हि पशवः (१३)

समृद्धौ प्राजापत्यम्भवति प्राजापत्या वै पशवः
 प्रजापतिरेवास्मै पशून्प्र जनयत्यात्मा वै पुरुषस्य मधु
 यन्मध्वग्नौ जुहोत्यात्मानमेव तद्यजमानोऽग्नौ प्र दधाति
 पङ्क्तौ याज्यानुवाक्ये भवतः पाङ्क्तः पुरुषः पाङ्क्ताः पशव
 आत्मानमेव मृत्योर्निष्क्रीय पशूनव रुन्दे (१४)

इन्द्रियेऽस्मिन्भूम्यां एतामिन्द्रः स्यात्तस्मै सोमो बहुरूपा हि पशव एकचत्वारिंशच्च॥ [२]

देवा वै सत्रमांसतर्द्धिपरिमितं यशस्कामास्तेषां सोमं

राजा॑नं॒ यश॑ आ॒र्च्छ॒त्स गि॒रिमु॒दै॒त्तमु॒ग्निर॒नू॒दै॒त्ताव॒ग्री॒षोमौ॑
 सम॑भवता॒न्तावि॒न्द्रो य॒ज्ञवि॑भ्रष्टोऽनु॒ परै॒त्ताव॑ब्रवी॒द्याज॑य॒त॒म्मेति॑
 तस्मा॑ ए॒तामि॒ष्टिं निर॑वपतामा॒ग्नेय॑म॒ष्टाक॑पालमै॒न्द्रमे॒काद॑शकपाल
 सौ॒म्यं च॒रुन्त॑यै॒वास्मि॒न्तेजः॑ (१५)

इ॒न्द्रि॒यम्ब्र॑ह्मवर्च॒सम॑धत्तां॒ यो य॒ज्ञवि॑भ्रष्टः॒ स्यात्तस्मा॑
 ए॒तामि॒ष्टिं नि॒र्वपे॑दा॒ग्नेय॑म॒ष्टाक॑पालमै॒न्द्रमे॒काद॑शकपाल॑
 सौ॒म्यं च॒रुं यदा॑ग्ने॒यो भ॑व॒न्ति तेज॑ ए॒वास्मि॒न्तेन॑
 दधा॑ति॒ यदै॒न्द्रो भ॑व॒तीन्द्रि॒यमे॒वास्मि॒न्तेन॑ दधा॑ति
 यथ्सौ॒म्यो ब्र॑ह्मवर्च॒सं तेना॑ग्ने॒यस्य॑ च॒ सौ॒म्यस्य॑ चै॒न्द्रे
 समा॑श्लेष॒येत्तेज॑श्चै॒वास्मि॒न्ब्रह्म॑वर्च॒सं च॑ स॒मीची॑ (१६)

द॒धात्य॒ग्री॒षोमी॒यमे॒काद॑शकपालं॒ नि॒र्वपे॑द्यं॒ कामो॑
 नोप॑नमे॒दाग्ने॒यो वै ब्रा॑ह्मणः॒ स सोम॑मि॒बति॒ स्वामे॒व दे॒वता॑
 स्वेन॑ भा॒गधे॒येनोप॑ धाव॒ति सै॒वैनं॑ का॒मेन॑ स॒मर्ध॑य॒त्युपै॑नं
 कामो॑ नमत्य॒ग्री॒षोमी॒यम॒ष्टाक॑पालं॒ नि॒र्वपे॑द्ब्रह्मवर्च॒सका॑मो-
 ऽग्री॒षोमा॑वे॒व स्वेन॑ भा॒गधे॒येनोप॑ धाव॒ति तावे॒वास्मि॒न्ब्रह्म॑वर्च॒सं
 ध॑त्तो ब्रह्मवर्च॒स्यैव॑ (१७)

भ॒वति॑ यद॒ष्टाक॑पाल॒स्तेना॑ग्ने॒यो यच्छा॑मा॒कस्तेन॑

सौम्यः समृद्धौ सोमाय वाजिनं श्यामाकं चरुं निर्वपेद्यः
 क्लैव्याद्विभीयाद्रेतो हि वा एतस्माद्वाजिनमपक्रामत्यथैष
 क्लैव्याद्विभाय सोममेव वाजिनः स्वेन भागधेयेनोप
 धावति स एवास्मिन्नेतो वाजिनं दधाति न क्लीबो भवति
 ब्राह्मणस्पृत्यमेकादशकपालं निर्वपेद्ग्रामकामः (१८)

ब्रह्मणस्पतिमेव स्वेन भागधेयेनोप धावति स एवास्मै
 सजातान्प्र यच्छति ग्राम्येव भवति गुणवती याज्यानुवाक्ये
 भवतः सजातैरेवैनं गुणवन्तं करोत्येतामेव निर्वपेद्यः
 कामयेत ब्रह्मन्विशं वि नाशयेयमिति मारुती याज्यानुवाक्ये
 कुर्याद्ब्रह्मन्नेव विशं वि नाशयति (१९)

तेजः समीचीं ब्रह्मवर्चस्यैव ग्रामकामस्त्रिचत्वारिंशच्च॥ [३]

अर्यम्णे चरुं निर्वपेत्सुवर्गकामोऽसौ वा आदित्योऽर्यमा-
 ऽर्यमणमेव स्वेन भागधेयेनोप धावति स एवैनं सुवर्गं
 लोकं गमयत्यर्यम्णे चरुं निर्वपेद्यः कामयेत दानकामा मे
 प्रजाः स्युरित्यसौ वा आदित्योऽर्यमा यः खलु वै ददाति
 सोऽर्यमाऽर्यमणमेव स्वेन भागधेयेनोप धावति स एव (२०)

अस्मै दानकामाः प्रजाः करोति दानकामा अस्मै

प्रजा भवन्त्यर्यम्णे चरुं निर्वपेद्यः कामयेत स्वस्ति
 जनतामियामित्यसौ वा आदित्योऽर्यमाऽर्यमणमेव स्वेन
 भागधेयेनोप धावति स एवैनं तद्रमयति यत्र जिगमिषतीन्द्रो
 वै देवानामानुजावर आसीत्स प्रजापतिमुपाधावत्तस्मा
 एतमैन्द्रमानुषूकमेकादशकपालं निः (२१)

अवपत्तेनैवैनमग्रं देवतानां पर्यणयद्बुध्रवती अग्रवती
 याज्यानुवाक्ये अकरोद्बुध्रादेवैनमग्रं पर्यणयद्यो राजन्य
 आनुजावरः स्यात्तस्मा एतमैन्द्रमानुषूकमेकादशकपालं
 निर्वपेदिन्द्रमेव स्वेन भागधेयेनोप धावति स एवैनमग्रं
 समानानां परि णयति बुध्रवती अग्रवती याज्यानुवाक्ये
 भवतो बुध्रादेवैनमग्रम् (२२)

परि णयत्यानुषूको भवत्येषा ह्येतस्य देवता य
 आनुजावरः समृद्धौ यो ब्राह्मण आनुजावरः स्यात्तस्मा
 एतम्बारहस्पत्यमानुषूकं चरुं निर्वपेद्बृहस्पतिमेव स्वेन
 भागधेयेनोप धावति स एवैनमग्रं समानानां परि णयति
 बुध्रवती अग्रवती याज्यानुवाक्ये भवतो बुध्रादेवैनमग्रं परि
 णयत्यानुषूको भवत्येषा ह्येतस्य देवता य आनुजावरः

समृद्धौ (२३)

एव निरग्रमेतस्य चत्वारि च॥ [४]

प्रजापतेस्त्रयस्त्रिंशद्बृहिरासन्ताः सोमाय राज्ञे-
 ऽददात्तासां रोहिणीमुपैत्ता ईर्ष्यन्तीः पुनरगच्छन्ता अन्वेत्ताः
 पुनरयाचत ता अस्मै न पुनरददात्सौ ब्रवीदृतममीष्व यथा
 समावच्छ उपैष्याम्यथ ते पुनर्दास्यामीति स ऋतमातीत्ता
 अस्मै पुनरददात्तासां रोहिणीमेवोप (२४)

ऐतं यक्ष्म आर्च्छद्राजानं यक्ष्म आरदिति तद्राजयक्ष्मस्य
 जन्म यत्पारपीयानभवत्तत्पापयक्ष्मस्य यज्ञायाभ्यो-
 ऽविन्दत्तज्ञायेन्यस्य य एवमेषां यक्ष्माणां जन्म वेद
 नैनमेते यक्ष्मा विन्दन्ति स एता एव नमस्यन्नुपाधावत्ता
 अब्रुवन्वरं वृणामहै समावच्छ एव न उपाय इति तस्मा
 एतम् (२५)

आदित्यं चरुं निरवपन्तेनैवैनम्पापाथ्स्रामादमुञ्चन्
 यः पापयक्ष्मगृहीतः स्यात्तस्मा एतमादित्यं चरुं
 निर्वपेदादित्यानेव स्वेन भागधेयेनोप धावति त एवैनं
 पापाथ्स्रामान्मुञ्चन्त्यमावास्यायां निर्वपेदमुमेवैनमाप्यायमानमन

प्याययति नवोनवो भवति जायमान् इति पुरोनुवाक्या
भवत्यायुरेवास्मिन्त्या दधाति यमादित्या अ२शुमाप्याययन्तीति
याज्यैवैनमेतया प्याययति (२६)

एवोपैतमस्मिन्नयोदश च॥ [५]

प्रजापतिर्देवेभ्योऽन्नाद्यं व्यादिशत्सोऽब्रवीद्यदिमाल्लोकानभ्यति
तन्ममांसदिति तदिमाल्लोकानभ्यत्यरिच्यतेन्द्रः२ राजानमिन्द्रमधि
स्वराजानन्ततो वै स इमाल्लोकाः३ स्नेधादुहत्तत्रिधातोऽस्त्रिधातुत्वय
कामयेतान्नादः स्यादिति तस्मा एतं त्रिधातुं निर्वपेदिन्द्राय
राज्ञे पुरोडाशम् (२७)

एकादशकपालमिन्द्रायाधिराजायेन्द्राय स्वराज्ञेऽयं वा
इन्द्रो राजायमिन्द्रोऽधिराजोऽसाविन्द्रः स्वराडिमानेव
लोकान्त्स्वेन भागधेयेनोप धावति त एवास्मा अन्नम्प्र
यच्छन्त्यन्नाद एव भवति यथा वत्सेन प्रतां गां
दुह एवमेवेमाल्लोकान्प्रतान्काममन्नाद्यं दुह उत्तानेषु
कपालेष्वधि श्रयत्ययातयामत्वाय त्रयः पुरोडाशा
भवन्ति त्रय इमे लोका एषाल्लोकानामात्या उत्तरउत्तरो
ज्यायान्भवत्येवमिव हीमे लोकाः समृद्धौ सर्वेषामभिगमयन्नव

द्यत्यच्छम्बद्गारव्यँत्यासमन्वाहानिर्दाहाय (२८)

पुरोडाशत्रयः षड्विंशतिश्च॥ [६]

दे॒वा॒सुराः संय॑त्ता आस॒न्तां दे॒वान॑सुरा अजय॒न्ते
 दे॒वाः पे॑राजिग्या॒ना अस॑राणां वैश्य॒मुपा॑य॒न्तेभ्य॑
 इन्द्रि॑यं वी॒र्य॑मपा॑क्राम॒त्तदिन्द्रो॑ऽचाय॒त्तद॑न्वपा॑क्राम॒त्तद॑व॒रुध॑
 नाश॑क्रो॒त्तद॑स्माद॒भ्यर्धो॑ऽचर॒त्स प्र॒जाप॑ति॒मुपा॑धाव॒त्तमे॒तया॑
 सर्व॑पृष्ठयाऽयाजय॒त्तयै॒वास्मि॑न्निन्द्रि॒यं वी॒र्य॑मदधा॒द्य
 इन्द्रि॑यका॒मः (२९)

वी॒र्य॑का॒मः स्या॑त्तमे॒तया॑ सर्व॑पृष्ठया याजयेदे॒ता ए॒व
 दे॒वताः स्वेन॑ भाग॒धेये॒नोप॑ धावति॒ ता ए॒वास्मि॑न्निन्द्रि॒यं वी॒र्य॑
 दध॑ति॒ यदिन्द्रा॑य॒ राथ॑तराय॒ निर्व॑पति॒ यदे॒वाग्ने॑स्तेज॒स्तदे॒वाव॑
 रु॒न्ध्रे यदिन्द्रा॑य॒ बा॒र्हता॑य॒ यदे॒वेन्द्र॑स्य॒ तेज॒स्तदे॒वाव॑ रु॒न्ध्रे
 यदिन्द्रा॑य॒ वैरू॒पाय॑ यदे॒व स॑वि॒तुस्तेज॒स्तत् (३०)

ए॒वाव॑ रु॒न्ध्रे यदिन्द्रा॑य॒ वैरा॒जाय॑ यदे॒व धा॑तुस्तेज॒स्तदे॒वाव॑
 रु॒न्ध्रे यदिन्द्रा॑य॒ शा॒क॒राय॑ यदे॒व म॒रुता॑ तेज॒स्तदे॒वाव॑
 रु॒न्ध्रे यदिन्द्रा॑य॒ रैव॒ताय॑ यदे॒व बृ॒ह॒स्पते॑स्तेज॒स्तदे॒वाव॑ रु॒न्ध्र
 ए॒ताव॑न्ति॒ वै तेजा॑सि॒ तान्ये॒वाव॑ रु॒न्ध्र उ॒त्ता॒नेषु॑ क॒पाले॒ष्वधि॑

श्रयत्ययातयामत्वाय द्वादशकपालः पुरोडाशः (३१)

भवति वैश्वदेवत्वाय समन्तम्पर्यवद्यति समन्तमेवेन्द्रियं
वीर्यं यजमाने दधाति व्यत्यासमन्वाहानिर्दाहायाश्च ऋषभो
वृष्णिर्बस्तः सा दक्षिणा वृषत्वायैतयैव यजेताभिशस्यमान
एताश्चेद्वा अस्य देवता अन्नमदन्त्यदन्त्युवेवास्य
मनुष्याः (३२)

इन्द्रियकामः सवितुस्तेजस्तत्पुरोडाशोऽष्टात्रिंशच्च ॥ [७]

रजनो वै कौणेयः क्रतुजितं जानकिं चक्षुर्वन्यमयात्तस्मा
एतामिष्टिं निर्वपद्ग्नये भ्राजस्वते पुरोडाशमष्टाकपालं
सौर्यं चरुमग्नये भ्राजस्वते पुरोडाशमष्टाकपालन्तयैवास्मिश्चक्षुरत
स्यात्तस्मा एतामिष्टिं निर्वपेद्ग्नये भ्राजस्वते पुरोडाशमष्टाकपाल
सौर्यं चरुमग्नये भ्राजस्वते पुरोडाशमष्टाकपालमग्रेवै चक्षुषा
मनुष्या वि (३३)

पश्यन्ति सूर्यस्य देवा अग्निं चैव सूर्यं च स्वेन
भागधेयेनोप धावति तावेवास्मिश्चक्षुर्धत्तश्चक्षुष्मानेव भवति
यदाग्नेयौ भवतश्चक्षुषी एवास्मिन्तत्प्रति दधाति यथ्सौर्यो
नासिकां तेनाभितः सौर्यमाग्नेयौ भवतस्तस्मादभितो नासिकां

चक्षुषी॑ तस्मान्नासि॑कया॒ चक्षुषी॑ विधृ॑ते समा॒नी या॑ज्यानुवा॒क्ये
भवतः॑ समा॒नः हि चक्षुः॑ समृ॑द्ध्या उदु॒ त्यं जा॒तवे॑दसः॒ सप्त
त्वा॑ हरि॒तो रथे॑ चि॒त्रं दे॒वाना॑मुद॒गादनी॑कमि॒ति पि॒ण्डान्प्र
यच्छ॑ति चक्षु॒रेवास्मै॑ प्र यच्छ॑ति यदे॒व तस्य॑ तत् (३४)

वि ह्यंष्टाविंशतिश्च॥ [८]

ध्रुवो॑ऽसि ध्रुवो॑ऽहः॒ संजा॒तेषु॑ भूयासं॒ धीर॒श्चेत्ता॑
वसु॒विद्धुवो॑ऽसि ध्रुवो॑ऽहः॒ संजा॒तेषु॑ भूयासमु॒ग्रश्चेत्ता॑
वसु॒विद्धुवो॑ऽसि ध्रुवो॑ऽहः॒ संजा॒तेषु॑ भूयासमभि॒भूश्चेत्ता॑
वसु॒विदाम॑नम॒स्याम॑नस्य दे॒वा ये संजा॒ताः कु॑मा॒राः
सम॑नस॒स्तान॒हं का॑मये हृ॒दा ते मां का॑मयन्ताः॒ हृदा॑ तान्म॒
आम॑नसः कृ॒धि स्वा॑हाम॒नमसि॑ (३५)

आम॑नस्य दे॒वा याः स्त्रियः॑ सम॑नस॒स्ता अ॒हं का॑मये
हृ॒दा ता मां का॑मयन्ताः॒ हृदा॑ ता म॒ आम॑नसः कृ॒धि
स्वाहा॑ वैश्वदे॒वीः सा॑ङ्ग्रह॒णीं निर्व॑पेद्भाम॒कामो॑ वैश्वदे॒वा वै
संजा॒ता वि॒श्वाने॑व दे॒वान्ध॒स्वेन॑ भा॒गधे॑येनोप॑ धावति॒ त
ए॒वास्मै॑ सजा॒तान्प्र य॑च्छन्ति ग्रा॒म्येव॑ भ॒वति सा॑ङ्ग्रह॒णी
भ॒वति म॒नो॒ग्रह॑णं॒ वै सं॒ग्रह॑ण॒म्मन॑ ए॒व संजा॒ताना॑म् (३६)

गृह्णाति ध्रुवोऽसि ध्रुवोऽहः संजातेषु भूयासमिति
 परिधीन्परि दधात्याशिषमेवैतामा शास्तेऽथो एतदेव सर्वं
 सजातेष्वधि भवति यस्यैवं विदुषं एते परिधयः परिधीयन्त
 आमनमस्यामनस्य देवा इति तिस्र आहुतीर्जुहोत्येतावन्तो
 वै संजाता ये महान्तो ये क्षुल्लका याः स्त्रियस्तानेवाव रुन्दे
 त एनमवरुद्धा उप तिष्ठन्ते (३७)

स्वाहामनमसि सजातानां रुन्दे पञ्च च॥ [९]

यन्नवमैत्तन्नवनीतमभवद्यदसर्पत्तत्सर्पिरभवद्यदध्रियत्
 तद्धृतमभवदध्विनोः प्राणोऽसि तस्य ते दत्तां ययोः प्राणोऽसि
 स्वाहेन्द्रस्य प्राणोऽसि तस्य ते ददातु यस्य प्राणोऽसि
 स्वाहा मित्रावरुणयोः प्राणोऽसि तस्य ते दत्तां ययोः
 प्राणोऽसि स्वाहा विश्वेषां देवानां प्राणोऽसि (३८)

तस्य ते ददतु येषां प्राणोऽसि स्वाहा घृतस्य
 धाराममृतस्य पन्थामिन्द्रेण दत्ताम्प्रयताम्मरुद्भिः। तत्त्वा
 विष्णुः पर्यपश्यत्तत्त्वेडा गव्यैरयत्। पावमानेन त्वा स्तोमेन
 गायत्रस्य वर्तन्योपाशोर्वीर्येण देवस्त्वा सवितोऽस्मृजतु
 जीवातवे जीवनस्यायै बृहद्रथन्तरयोस्त्वा स्तोमेन त्रिष्टुभो

वर्त॒न्या शु॒क्रस्य॑ वी॒र्येण॑ दे॒वस्त्वा॑ सवि॒तोत् (३९)

सृ॒ज॒तु जी॒वात॑वे जी॒वन॒स्याया॑ अ॒ग्नेस्त्वा॑ मा॒त्रया॑
जग॑त्यै वर्त॒न्याग्र॑य॒णस्य॑ वी॒र्येण॑ दे॒वस्त्वा॑ सवि॒तोऽसृ॑जतु
जी॒वात॑वे जी॒वन॒स्याया॑ इ॒मम॑ग्न॒ आयु॑षे॒ वर्च॑से
कृ॒धि प्रि॒य९ रे॒तो वरु॑ण सोम॒ राज॑न्। मा॒तेवा॑स्मा
अ॒दि॒ते श॒र्म यच्छु॑ विश्वे॑ दे॒वा ज॑रं द॒ष्टिर्य॑था स॑न्त।
अ॒ग्निरा॑यु॒ष्मान्त्स॑ व॒नस्प॑ति॒भिरा॑यु॒ष्मान्ते॒न॒ त्वायु॑षायु॒ष्मन्तं॑
क॒रोमि॑ सोम॒ आयु॑ष्मान्त्स॑ ओष॒धीभि॑र्य॒ज्ञ आ॑यु॒ष्मान्त्स॑
दक्षि॑णाभि॒र्ब्रह्मा॑यु॒ष्मत्तद्वा॑ह्म॒णैरा॑यु॒ष्मद्दे॒वा आ॑यु॒ष्मन्त॒स्तेऽमृ॑ते॒न
पि॒तर॒ आयु॑ष्मन्त॒स्ते स्व॒धया॑यु॒ष्मन्त॒स्तेन॒ त्वायु॑षायु॒ष्मन्तं॑
क॒रोमि॑ (४०)

विश्वेषां देवानां प्राणोऽसि त्रिष्टुभो वर्त॒न्या शु॒क्रस्य॑ वी॒र्येण॑ दे॒वस्त्वा॑ सवि॒तोऽसोम॑
आयु॒ष्मान्य॑श्च॒वि९श॑तिश्च॥ [१०]

अ॒ग्निं वा ए॒तस्य॑ शरी॑रं गच्छ॒ति सोम॑९ रसो
वरु॑ण ए॒नं वरु॑णपा॒शेन॑ गृह्णा॒ति सर॑स्वतीं॒ वाग॑ग्रा॒विष्णू॑
आ॒त्मा यस्य॑ ज्यो॒गाम॑य॒ति यो ज्यो॑गा॒मया॑वी॒ स्याद्यो॑
वा का॒मये॑त् सर्व॒मायु॑रि॒यामि॑ति॒ तस्मा॑ ए॒तामि॑ष्टिं

निर्वपेदाग्नेयमष्टाकपालं सौम्यं चरुं वारुणं दशकपालं
सारस्वतं चरुमाग्रावैष्णवमेकादशकपालमग्नेरेवास्य शरीरं
निष्क्रीणाति सोमाद्रसम् (४१)

वारुणेनैवैनं वरुणपाशान्मुञ्चति सारस्वतेन वाचं
दधात्यग्निः सर्वा देवता विष्णुर्यज्ञो देवताभिश्चैवैनं
यज्ञेन च भिषज्यत्युत यदीतासुर्भवति जीवत्येव
यन्नवमैत्तन्नवनीतमभवदित्याज्यमवैक्षते रूपमेवास्यैतन्महिमानं
व्याचष्टेऽश्विनोः प्राणोऽसीत्याहाश्विनौ वै देवानाम् (४२)

भिषजौ ताभ्यामेवास्मै भेषजं करोतीन्द्रस्य प्राणो-
ऽसीत्याहेन्द्रियमेवास्मिन्नेतेन दधाति मित्रावरुणयोः
प्राणोऽसीत्याह प्राणापानावेवास्मिन्नेतेन दधाति विश्वेषां
देवानां प्राणोऽसीत्याह वीर्यमेवास्मिन्नेतेन दधाति घृतस्य
धाराममृतस्य पन्थामित्याह यथायजुरेवैतत्पावमानेन त्वा
स्तोमेनेति (४३)

आह प्राणमेवास्मिन्नेतेन दधाति बृहद्रथन्तरयोस्त्वा
स्तोमेनेत्याहौजं एवास्मिन्नेतेन दधात्यग्नेस्त्वा मात्रयेत्याहात्मानं
दधात्यृत्विजः पर्याहुर्यावन्त एवर्त्विजस्त एनम्भिषज्यन्ति

ब्रह्मणो हस्तमन्वारभ्य पर्याहुरेकधैव यजमान आयुर्दधति
यदेव तस्य तद्धिरण्यात् (४४)

घृतं निष्पिबत्यायुर्वै घृतममृतं हिरण्यममृतादेवायुर्निष्पिबति
शतमानम्भवति शतायुः पुरुषः शतेन्द्रिय आयुष्येवेन्द्रिये
प्रति तिष्ठत्यथो खलु यावन्तीः समा एष्यन्मन्येत
तावन्मानः स्यात्समृद्ध्या इममग्र आयुषे वर्चसे
कृधीत्याहायुरेवास्मिन्वर्चो दधाति विश्वे देवा जरदष्टिर्यथासदिति
जरदष्टिमेवैनं करोत्यग्निरायुष्मानिति हस्तं गृह्णात्येते वै देवा
आयुष्मन्तस्त एवास्मिन्नायुर्दधति सर्वमायुरेति (४५)

रसं देवानां स्तोमेनेति हिरण्यादसदिति द्वाविंशतिश्च॥ [११]

प्रजापतिर्वरुणायाश्वमनयत्स स्वां देवतामार्च्छत्स
पर्यदीर्यत स एतं वारुणं चतुष्कपालमपश्यत्तं निरवपत्ततो
वै स वरुणपाशादमुच्यत वरुणो वा एतं गृह्णाति
योऽश्वं प्रतिगृह्णाति यावतोऽश्वान्प्रतिगृह्णीयात्तावतो
वारुणाश्चतुष्कपालान्निर्वपेद्वरुणमेव स्वेन भागधेयेनोप
धावति स एवैनं वरुणपाशान्मुञ्चति (४६)

चतुष्कपाला भवन्ति चतुष्पाद्वाश्वः समृद्ध्या एकमतिरित्तं
 निर्वपेद्यमेव प्रतिग्राही भवति यं वा नाध्येति तस्मादेव
 वरुणपाशान्मुच्यते यद्यपरं प्रतिग्राही स्यात्सौर्यमेककपालमनु
 निर्वपेदमुमेवादित्यमुच्चारं कुरुतेऽपोऽवभृथमवैत्यप्सु वै
 वरुणः साक्षादेव वरुणमव यजतेऽपोनृप्रीयं चरुम्पुनरेत्य
 निर्वपेदप्सुयोनिरा अश्वः स्वामेवैनं योनिं गमयति स एनं
 शान्त उप तिष्ठते (४७)

मुञ्चति चरुं सप्तदश च॥ [१२]

या वामिन्द्रावरुणा यतुव्या तनूस्तयेममं हंसो मुञ्चतं या
 वामिन्द्रावरुणा सहस्र्या रक्षस्या तेजस्या तनूस्तयेममं हंसो
 मुञ्चतं यो वामिन्द्रावरुणावग्नौ सामस्तं वामेतेनाव यजे
 यो वामिन्द्रावरुणा द्विपात्सु पशुषु चतुष्पात्सु गोष्ठे
 गृहेष्वप्स्वोषधीषु वनस्पतिषु सामस्तं वामेतेनाव यज इन्द्रो
 वा एतस्य (४८)

इन्द्रियेणापं क्रामति वरुण एनं वरुणपाशेन गृह्णाति
 यः पाप्मना गृहीतो भवति यः पाप्मना गृहीतः स्यात्तस्मा
 एतामैन्द्रावरुणीम्पयस्यां निर्वपेदिन्द्र एवास्मिन्निन्द्रियं दधाति

वरुण ए॒नं वरुणपा॒शान्मु॑ञ्चति प॒यस्या॑ भवति प॒यो हि वा
ए॒तस्मा॑द॒पक्राम॑त्यथैष पा॒प्मना॑ गृही॒तो यत्प॑य॒स्या भव॑ति
प॒य ए॒वास्मि॑न्तया॑ दधाति प॒यस्या॑याम् (४९)

पुरो॒डाश॑म॒व द॑धात्या॒त्मन्वन्त॑मे॒वैनं॑ करोत्यथो॑
आ॒यत॑न॒वन्तमे॒व च॑तु॒र्धा व्यू॑हति दि॒क्ष्वे॒व प्र॑ति तिष्ठति
पुनः॒ समू॑हति दि॒ग्भ्य ए॒वास्मै॑ भेष॒जं क॑रोति स॒मूह्या॑व॒ द्यति॑
यथावि॑द्धं निष्कृ॒न्तति॑ ता॒दृगे॒व तद्यो॑ वा॒मिन्द्रा॑वरुणाव॒ग्नौ
स्राम॑स्तं वा॒मेते॑नाव॒ यज॒ इत्या॑ह॒ दुरि॑ष्ट्या ए॒वैन॑म्पाति॒ यो
वा॒मिन्द्रा॑वरुणा द्विपा॒त्सु प॑शुषु॒ स्राम॑स्तं वा॒मेते॑नाव॒ यज॒
इत्या॑हैताव॒तीर्वा आप॑ ओष॒धयो॑ वन॒स्पत॑यः प्र॒जाः प॒शव॑
उपजी॒वनी॒यास्ता॑ ए॒वास्मै॑ वरुणपा॒शान्मु॑ञ्चति (५०)

ए॒तस्य॑ प॒यस्या॑याम्पाति॒ षड्विं॑शतिश्च॥ [१३]

स प्र॒ब॒वन्नि॑ का॒व्येन्द्रं॑ वो वि॒श्वत॒स्परीन्द्रं॑ नरः। त्वं नः॑
सोम॑ वि॒श्वतो॒ रक्षा॑ राजन्नघाय॒तः। न रि॑ष्ये॒त्त्वाव॑तः सखा॑।
या ते॒ धामा॑नि दि॒वि या पृ॑थि॒व्यां या पर्व॑तेष्वोष॒धीष्व॑प्सु।
तेभि॑र्नो॒ विश्वैः॑ सु॒मना॒ अहे॑ड॒न्नाज॑न्त्सोम॒ प्रति॑ ह॒व्या गृ॑भाय।
अग्नी॑षोमा॒ सवे॑दसा॒ सह॑ती वन॒तं गिरः॑। सं दे॒वत्रा॑ ब॒भूव॑थुः।

युवम् (५१)

ए॒तानि॑ दि॒वि रो॑च॒नान्य॒ग्निश्च॑ सोम॒ सक्र॑तू अध॒त्तम्।
 यु॒वः॑ सि॒न्धूः॑ र॒भिर्शस्ते॑र॒वद्या॑द॒ग्री॒षोमा॒वमु॑ञ्च॒तं गृ॑भी॒तान्।
 अ॒ग्री॒षोमा॒विमः॑ सु मे॑ शृ॒णुतं॑ वृ॒षणा॒ हव॑म्। प्र॒ति
 सू॒क्तानि॑ ह॒र्यत॑म्भ॒वतं॑ दा॒शुषे॒ मयः॑। आ॒न्यं दि॒वो मा॑त॒रिश्वा॑
 जभा॒राम॑भ्रा॒दन्यं॑ परि॑ श्ये॒नो अ॒द्रेः॑। अ॒ग्री॒षोमा॒ ब्रह्म॑णा
 वावृ॒धानो॑रुं य॒ज्ञाय॑ च॒क्रथु॑रु लो॒कम्। अ॒ग्री॒षोमा॒ ह॒विषः॑
 प्र॒स्थित॑स्य वी॒तम् (५२)

ह॒र्य॑तं वृ॒षणा जु॑षे॒थाम्। सु॒शर्मा॑णा॒ स्वव॑सा॒ हि भू॑तम॒था
 ध॒त्तं य॑ज॒माना॒य शं॑ योः। आ॒प्या॑यस्व॒ सं ते॑। ग॒णानां॑ त्वा
 ग॒णप॑तिः॒ हवाम॑हे क॒विं क॑वी॒नामु॑प॒मश्र॑वस्तमम्। ज्ये॒ष्ठरा॑जं
 ब्रह्म॑णां ब्रह्म॒णस्प॑त॒ आ नः॑ शृ॒ण्वन्नू॑तिभिः॒ सीद॑ सा॒दनम्। स
 इ॒ज्जनै॑न॒ स वि॑शा स जन्म॑ना॒ स पु॒त्रैर्वा॑ज॒म्भर॑ते॒ धना॒ नृभिः॑।
 दे॒वानां॑ यः पि॒तर॑मा॒विवा॑सति (५३)

श्र॒द्धाम॑ना ह॒विषा॒ ब्रह्म॑ण॒स्पति॑म्। स सु॒ष्टुभा॒ स ऋ॑क्ता
 ग॒णेन॑ व॒लः॑ रु॒रोज॑ फ॒लिगः॑ र॒वेण॑। बृ॒हस्प॑तिरु॒स्त्रियां॑
 ह॒व्यसू॑दः क॒र्निक्र॑द॒द्वाव॑शती॒रुदा॑जत्। म॒रुतो॑ यद्ध॒ वो दि॒वो

या वः शर्म। अर्यमा याति वृषभस्तुविष्मान्दाता वसूनां
पुरुहूतो अरहन्। सहस्राक्षो गोत्रभिद्वज्रबाहुरस्मासु देवो
द्रविणं दधातु। ये तैर्यमन्बहवो देवयानाः पन्थानः (५४)

राजन्दिव आचरन्ति। तेभिर्नो देव महि शर्म यच्छु शं
न एधि द्विपदे शं चतुष्पदे। बुधादग्रमङ्गिरोभिर्गृणानो वि
पर्वतस्य दृंहितान्यैरत्। रुजद्रोधांसि कृत्रिमाण्येषां
सोमस्य ता मद् इन्द्रश्चकार। बुधादग्रेण वि मिमाय
मानैर्वज्रेण खान्यतृणन्नदीनाम्। वृथासृजत्पृथिभिर्दीर्घयाथैः
सोमस्य ता मद् इन्द्रश्चकार (५)

प्र यो जज्ञे विद्वांस्य बन्धुं विश्वानि देवो जनिमा
विवक्ति। ब्रह्म ब्रह्मण उज्जभार मध्यान्नीचादुच्चा स्वधयाभि प्र
तस्थौ। महान्मही अस्तभायद्वि जातो द्यांसन्न पार्थिवं च
रजः। स बुधादौष्ट जनुषाभ्यग्रम्बृहस्पतिर्देवता यस्य सम्राट्।
बुधाद्यो अग्रमभ्यर्त्योजसा बृहस्पतिमा विवासन्ति देवाः।
भिनद्वलं वि पुरो दर्दरीति कनिक्रदत्सुवरपो जिगाय (५६)

युवं वीतमा विवासति पन्थानो दीर्घयाथैः सोमस्य ता मद् इन्द्रश्चकार देवा नव

दे॒वा म॑नु॒ष्या दे॒वासु॒रा अ॑ब्रु॒वन्दे॒वासु॒रास्तेषा॑ङ्गा॒यत्री प्र॒जाप॑ति॒स्ता यत्रा॑ग्ने गोभि॑श्चित्र॒या
 मारु॑त॒न्देवा॑ वस॒व्या अ॒ग्रे मारु॑तमि॒ति दे॒वा वस॒व्या दे॒वाः शर्म॑ण्या॒स्त्वष्टा॑ ह॒तपु॑त्रो दे॒वा
 वै रा॑ज॒न्या॑न्नवो॒नव॑श्चतु॒र्दश॥ [१५]

[दे॒वा म॑नु॒ष्याः प्र॒जां प॒शून्दे॒वा वस॒व्याः परि॑द॒ध्यादि॑दम॒स्य॒ष्टाच॑त्वारि॒५शत्॥४८॥ दे॒वा
 म॑नु॒ष्या मा॑दय॒ध्वम्॥]